

YÖK Ba kanı Saraç: Pandemi sonrasında yüksekö retimi tartı ılıyor

YÖK Ba kanı Saraç: Pandemi sonrasında yüksekö retimi tartı ılıyor

Türkiye'de Yeni Yüksekö retim Kurulu (YÖK) olarak hayata geçirdi imiz ve sonuçlarını elde etmeye ba ladı ımız birçok proje ile 2030'lu yıllara do ru dinamik, yetenekli, toplumun ihtiyaçlarına ve gerçeklerine hakim nesiller yeti tirmek için 207 üniversitemizle birlikte çalı ıyoruz-

2021 Ekim'inde Barcelona'da UNESCO 3. Dünya Yüksekö retim Kurultayı'nı topluyor. Yüksekö retimde politika üreten Avrupa Üniversiteler Birli i, Uluslararası Üniversiteler Birli i, Küresel Yenilikçilikte Üniversiteler A ı gibi kurulu larca yüksekö retimde gelecek 10 yıl için çe itli çalı ma raporları üretiliyor, pandemi sonrasında yüksekö retimi tartı ılıyor.

Türkiye'de Yeni Yüksekö retim Kurulu (YÖK) olarak hayata geçirdi imiz ve sonuçlarını elde etmeye ba ladı ımız birçok proje ile 2030'lu yıllara do ru dinamik, yetenekli, toplumun ihtiyaçlarına ve gerçeklerine hakim nesiller yeti tirmek için 207 üniversitemizle birlikte çalı ıyoruz.

Dünya Ekonomik Forumu'nun verileri göre, 2030'lu yıllarda neredeyse 1,7 milyon yeni i kolunun ortaya çıkaca ı öngörülüyor. Bu dönü üm, çalı ma hayatına yansımalarıyla vatanda ların, i insanlarının ve karar alıcıların konuya yakından ve hızla e ilmesini gerektiren dinamik bir süreç. Mobil internet, bulut teknolojisi, insansız araçlar, nano teknoloji ve 3D yazıcıların i dünyasındaki kullanım yo unlu unun artmasıyla pek çok meslek kaybolurken ya da dönü ürken ortaya yepyeni meslekler çıkıyor.

Dünyada u andaki i lerin yüzde 90'ı bili im teknolojileri yetenekleri gerektiriyor. Dijital dönü üm Avrupa ülkelerinde son on yılda 2 milyon yeni i sahası yarattı. 2005'ten bu yana ülkeler arası veri aktarımı 45 kat arttı, yani alı veri artık veri ile gerçekleştiriyor. Bu alandaki akademik çalı malara göre, otomasyon teknolojilerinin en çok etkilendi i üç alanı küreselle me, dijitalle me ve ekonominin çok geni anlamda merkezile meden uzakla ması (ekonomik atomizasyon) olu turuyor. YÖK olarak, gelece in meslekleri addedilen alanlarda sektörle i birli i içinde yaptı ımız çalı malarla, üniversitemizde yeni mesleki alanlar ve programlar açmaktayız. Özellikle doktora çalı malarına ayrı bir önem atfediyoruz. Yüzde 62'sini kız ö rencilerin olu turdu u ve 5 bine yakın ö rencinin içinde bulundu u YÖK 100/2000 projesi mezun vermeye ba ladı. Ayrıca bugün itibarıyla Türkiye üniversitelerinde 100 binin üzerinde doktora ö rencimiz var. Doktora programlarında öncelikli olarak belirlenmi alanlarda (robotik, siber güvenlik, nörobilim, yapay zeka ve makine ö renmesi, a teknolojileri [5G nesnelerin interneti], akıllı ve yenilikçi malzemeler gibi) ara tırma ve yenili e dayalı çalı malar üreterek akıllı uzmanla maya dayanan stratejik bir hedef belirledik.

Dünya geneline baktı ımızda, yüksekö retim kurumlarının misyonlarının, amaçlarının ve ö retme-ö renme yöntemlerinin co rafi ve tarihi ba lamlara göre de i iklimler gösterebildi ini görüyoruz. Dünyadaki hızlı geli meler ve radikal dönü ümler geleneksel yapılarımızı de i tirerek altüst ediyor ve bizi yeni sistemler geli tirmeye zorluyor. Yüksekö retimin ve üniversitelerin yapılanmaları da sistematik olarak bu de i imden fazlasıyla etkilenebilir. Ülkemizde büyük ölçüde kamu fonu tahsisine ra men geli me potansiyellerinin yeterince kullanılmadı ı bölgelerimizde, küreselle menin de etkisiyle kalkınma kavramı yeniden ekillendi. Mekansal süreklilik artı olmayan, ili ki a ı ile belirlenen, uluslararası i birliklerine do rudan açık, ekonomik ve bölgesel kalkınmanın itici gücü olarak yerel dinamiklerin ön plana çıkt ı bir sistem "yeni bölgesel kalkınma" anlay ı olarak benimseniyor. Bu ba lamda YÖK olarak 2016 yılında, dünyadan ba arılı örnekleri de de erlendirecek be üniversitemizde ba latt ımız "Yüksekö retimde htisarla ma ve Misyon Farklıla ması Projesi" bugün sayısı 15'e varan üniversitemizde devam ediyor. Sa lık alanında ihtisarla ma faaliyetleri, tarım ve jeotermal çalı malar, tarım ve hayvancılıkta farklıla an bütünle ik kalkınma modeli, havza bazlı kalkınma, tekstil ve seramik, ormancılık ve tabiat turizmi gibi ba lıklarda projelendirilmi çalı malar ve üniversite-kamu-belediyeler ve yerel unsurlar ile birlikte çalı ma modelini uygulayarak, projelere buldukları bölgenin kalkınması için yön vermekteler.

Geçti imiz 20 yılda yüksekö retimde geli en iki e ilimden biri yüksekö retime eri im oranının artırılması, di eri ise bilgi ekonomisi ve uluslararası sıralamalarla ortaya çıkan ara tırma odaklı üniversite modelinin geli tirilmesi olmu tur. 1998'de yüzde 17, 2008'de yüzde 27 olan dünyada yüksekö retime eri im oranları 2018'de yüzde 38'lere ula tı. Bu alanda en dü ük oran yüzde 5 ile Sahraaltı Afrika'sında. Türkiye ise 8 milyonu a an ö renci sayısı ile Avrupa'da yüksekö retime eri imde ilk sırada geliyor.

"Ara tırma üniversitesi" kavramı sadece bir kurum de il, bir model, bir ideal olarak tanımlanır. Bu üniversiteler 21. yüzyıl bilgi ekonomisinin merkezi kurumları olarak görülmekte ve de erlendirilmekteler. Yüksek nitelikte akademik kadro, e itim ö retimde yüksek kalite, güçlü ara tırma olanakları, güçlü fon kaynakları, ulusal ve uluslararası yetenekli ö renciler, ara tırma üniversitelerinin genel özellikleri olarak tanımlanırlar. QS Dünya Üniversite Sıralamaları 2019 yılı verilerine göre dünyada 1011 ara tırma üniversitesi bulunuyor. Bunların yüzde 40'ı Avrupa'da, yüzde 26'sı Asya-Pasifik'te, yüzde 18'i ABD ve Kanada'da, yüzde 9'u Latin Amerika'da ve yüzde 7'si Orta Do u ve Afrika'da yer alıyor. Dünya genelinde ara tırma üniversiteleri sıralamasında bulunan ilk 10 üniversitenin kurulu yılları 1096 (Oxford Üniversitesi) ile 1891 yıllarına (California Teknoloji Enstitüsü) tekabül ediyor.

"Ara tırma üniversitesi" kavramı Türk yüksekö retimine Yeni YÖK ile girmi ve 2017 yılında 11 üniversitemiz bir yıl süren de erlendirme çalı malarını takiben ara tırma üniversitesi olarak seçilmi tir. Bu üniversitelerden ülkemizin, devletimizin yüksek beklentileri vardır. Kendilerine ayrıcalıklı destekler sunulan bu üniversiteleri kurul olarak ciddi bir akademik takip altında tutuyoruz. 2030'a yakla t ımız bu günlerde, dijital teknolojiler yüksekö retim alanındaki en önemli ba lıklardan birini olu turuyor. Dijital teknolojilerin yaygın kullanıma girmesi, 2000 yılından bu yana en büyük 500 irketin neredeyse yarısının ortadan kaybolmasına neden oldu. Bilinmelidir ki dijital teknolojilerin etkileri dünyada daha yeni görülmeye ba lıyor. 2030'u ekillendirecek olan bu önemli kavram, yeni teknolojilerin temin edilmesi, bu teknolojileri kullanacak insan kayna ının dijital dönü üme hazırlanması ve takiben eyleme geçilmesi sürecidir. Bu çalı malar sürdürülürken, hiç beklemedi imiz bir anda, dünyayı ekseninden sarsan Kovid-19 pandemisiyle kar ı kar ıya kaldık. Dünya inanılmaz bir hızla sanal ortama geçmek zorunda kaldı; geleneksel alı kanlıklar ve kavramlar büyük sarsıntı geçiriyor... YÖK olarak pandemiden bir yıl önce, 2019'da Yüksekö retimde Dijital Dönü üm ba lı ı altında büyük bir proje ba lattık. 2006'dan sonra kurulan ve görece daha zor artlar altında geli mekte olan bölgesel üniversitemizden 16'sı pilot üniversite olarak seçildi. Bu proje ile 100 bin civarında ö renci ve 12 bin civarında ö retim elemanı Dijital Ça da Ö renme ve Ö retme programları ile bu konuda e itim aldılar. Proje geli erek devam ediyor. Pandemi süresince, ba latılan bu projenin de destekleriyle, üniversitemizde büyük bir sorun ya anmadan çevrimiçi e itim sürmekte.

21. yüzyılda e itimin önemli ba lıklarından biri de açık bilim-açık eri imdir. 2018'de ba layan bu çalı malarımızın üniversitemizde te vik edilmesini 2019 yılında zorunlu kıldık. Hükümetimizin 11. kalkınma planında da yer aldı ı üzere, üniversitelerin dijital ça a ayak uydurması ve bilgiye ula ımda açık eri im ve açık bilim uygulamalarının hayata geçirilmesi amacıyla açık eri im altyapıları ile uyumun sa lanması hedeflenmi tir. 2021 yılı itibarıyla 158 üniversitemizde açık akademik ar ıvlerin kurulu u gerçekleştiri ti.

Avrupa Birli i'nin e itimde ve ara tırmada e le tirme projeleri olarak uygulamaya koydu u yapılanmayı 2021'de YÖK Anadolu Projesi adıyla ba lattık; yeni

kurulmu ve daha genç üniversiteler ile onlara talep ettikleri alanlarda destek vermek üzere daha kıdemli üniversiteler (12 kıdemli üniversite-15 genç üniversite) arasında protokoller bazında ele tirmeler gerçekleştirildi. Sayın Cumhurbaşkanımızın bizzat himayelerinde olan bu proje, Yeni YÖK'ün temel ilkelerinden olan sosyal adalet ve fırsat eşitliğini de desteklemekte.

Bu yüzyılın önemli değişimlerinden biri de "tema" kavramının yanı sıra, yeni bir konsept olarak, verilen eğitimde çok yönlü yetenekler kazandırabilmesidir. Üniversitelerde gelecek için gerekli becerileri edinmede, kampüs sınırlarının dışına çıkmak, kurumsal paydaşlarla ortaklıklar kurmak ve çok yönlü öğrenciler yetiştirmek öneriliyor. Eğitimde çeşitlendirildiğinde yetenekler esneklik kazanacaktır. Bilgi ve yeteneklerin çeşitlendirilmesi ise daha önce hiç karşılaşılmamış problemlere yönelik uygun stratejiler geliştirme konusunda yararlı olacaktır. Küresel yükseköğretimde çağdaş ve yeni bir yönelimi ifade eden bu kavramın, aslında bizim geleneksel eğitim felsefemizde karşılığını buluyor. Yükseköğretim politikalarını ortaya koyarken yerel ve küresel dengelerin sağlanmasına önem vermekteyiz. Küresel dünyanın sorumluluk sahibi, yetenekli, topluma hizmet üretebilen ama aynı zamanda insan olmanın tüm değerlerine saygı duyarak yetiştirilmeye ihtiyacı var.

[Eski Türk edebiyatı, belagat-retorik ve metin eleştirisi alanında uzmanlaşmış, 2005 yılında Yükseköğretim Kurulu genel kurul üyesi olan Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç 2014 yılından bu yana Yükseköğretim Kurulu Başkanlığındadır]

Tags: